

З АРХІВНОЇ ПОЛИЦІ

ВІДЗНАЧЕННЯ ТОВАРИСТВОМ „СОКІЛ-БАТЬКО” 40-РІЧНОЇ ТВОРЧОЇ ПРАЦІ ІВАНА ФРАНКА

(Маловідома публікація Івана Боберського)

У 1913 р. українці гідно відзначили 40-річний ювілей творчої праці Івана Франка. Святкування відбулися у різних кутках світу, де дієвою була українська діаспора. Проводилися віча, зібрання, концерти, виступи з відповідними доповідями та повідомленнями. Так, у Вінніпегу українці на честь Івана Франка організували величавий концерт, головну доповідь на якому мав поет Петро Карманський, у Ванкувері — виставу „Украдене щастя”, у Монреалі — ювілейний концерт, на якому ключове повідомлення про поета виголосив Іван Бодруг, у Нью-Йорку — всенародне віче, у Відні українська інтелігенція та студентське товариство „Січ” ушанували ювіляра академією, у Москві музично-драматичний гурток „Кобзар” провів два вечори, на одному з яких Симон Петлюра виголосив реферат „Іван Франко як поет національної честі і сорому” тощо¹. Однак найактивніше ювілейні урочистості відбувалися у Галичині. В українській галицькій пресі публікувалися статті, повідомлення та замітки про Івана Яковича Франка та заходи на його честь. У страховому товаристві „Дністер” (вул. Руська, 20) зберігалася книга ч. 8000, на яку всі охочі вносили пожертви на ювілейний дар Іванові Франкові. Відомо, що на 27 грудня 1913 р. на ній було 18.025,20 корон².

Попри непрості взаємини Івана Франка з представниками польської і української галицької інтелігенції, можемо з певністю засвідчити позитивне ставлення і повагу до нього українського студентства та членів українських пожежно-гімнастичних товариств „Сокіл” і „Січ”. Про це свідчить їхня ініціатива у справі святкування 40-річного ювілею творчої праці Каменяря.

Великих зусиль до відзначення 40-літньої творчої праці Івана Франка доклав Іван Боберський, який на той час очолював українське гімнастичне товариство „Сокіл-Батько” у Львові. У 81—82 числі українського сокільного часопису „Вісти з Запорожжя” (30 травня 1913 р.) було поміщено заклик старшини товариства „Сокіл-Батько” до своїх осередків: „Всі наші філії, „Січи” і „Соколи” мають сего року 1913-го уладити здвиги, руханкові вечери, відчити, концерти в честь 40-літньої праці нашого

письменника Д-ра Івана Франка. Одну п'яту часть чистого доходу належить переслати на народний дар Франка на адресу „Дністер” книжочка 8000, Львів, уліця Руська 20, а одну п'яту часть прислати на „Український Город” у Львові, на адресу: „Сокіл-Батько” Львів, ул. Руська ч. 20. Решту доходу затримати на свої цілі”. Підпис — „Сокіл-Батько”³.

Зауважимо, що 1911 р. Іван Боберський ініціював викуп великої земельної ділянки у Львові, щоб облаштувати руханково-спортовий майдан — „Український город” (розташовувався у районі сучасної дитячої залізниці у Стрийському парку з боку вул. Стрийської)⁴. З цією метою було створено спеціальну спілку, до якої ввійшли відомі українські діячі того часу Микола Шухевич, Тадей Соловій, Кость Паньківський, Степан Федак, Дмитро Левицький, Микола Заячківський, Лесь Кульчицький, Олекса Сероїчковський, Кость Левицький, Іван Сполітакевич та Іван Боберський. Відповідну земельну ділянку було знайдено, однак на неї претендували і поляки. Стараннями Івана Боберського українці швидко зібрали потрібні кошти і викупили її. Частину суми було зібрано завдяки меценатам, більшу частину взято в позику у впливових та заможних українців. „Сокіл-Батько” зобов'язався якнайшвидше погасити позику. На заклик Івана Боберського до збору коштів долучилися українці Галичини, Наддніпрянської України, Кубані, США та Канади⁵. І. Боберський опікувався питанням повернення грошей позичальникам за ділянки, які було викуплено для гімнастичного майдану товариства „Сокіл-Батько” упродовж 1910—1930-х рр. З 1911 р. з будь-якого заходу сокільської організації, який передбачав отримання прибутку, відраховували окремі відсотки на руханково-спортовий майдан — „Український город”. Не винятком були святкування, приурочені Іванові Франку.

Отож за участі старшини товариства „Сокіл-Батько” відбувалися особливі приготування у Львові. Результатом цього стало проведення 7 грудня 1913 р. „Свята І. Франка в „Соколі-Батьку” у рухівні (спортовому залі) за адресою вул. Руська, 20⁶.

¹ Мельник Я. І остання часть дороги... Іван Франко: 1908—1916.— Дрогобич, 2006.— С. 64, 67.

² Горак Р. Бажав я для скованих волі... Біографія Івана Франка.— Львів, 2015.— С. 287.

³ „Сокіл-Батько”. Всі наші філії „Січи” і „Соколи” // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств.— Львів, 1913.— 30 мая.— Ч. 81—82.— С. 1.

⁴ Боберський І., Цегельський Л., Волошин М., Гузар О. Город для українського населення у Львові // Там само.— 1911.— Серп.— Ч. 60. Надзвичайне число видане з нагоди посвячення прапора „Сокола-Батька”.— С. 5—11.

⁵ Центральний державний історичний архів України у Львові (далі — ЦДІА України у Львові), ф. 312, оп. 1, спр. 134, арк. 1—265; спр. 135, арк. 4.

⁶ Свято І. Франка в „Соколі-Батьку” // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств.— Львів, 1913.— 30 груд.— Ч. 86—88.— С. 2—3; Боберський І., Панейко О., Левицький М.,

Зі звіту господаря рухівні Олександра Довбенка за час від 21 листопада 1913 р. до 25 грудня 1913 р. дізнаємося про те, що перед Франковими урочистостями рухівню було побілено до висоти 1 м 80 см, направлено спортовий інвентар (швейцарські крісла, поруччя), а саму залу та сцену член „Сокола-Батька“ Мирон Федусевич із представниками „Сокола III“ прикрасили декораціями, які було взято на прокат у „Медичної Громади“ за 20 корон⁷. У часописі „Вісти з Запорожжя“ зазначалося: „Вона [зала.— А. С.] набрала вигляду величавого намету гетьмана: килими, занавіси, списи, шаблі, щити, кріси, по середині портрет ювілянта [Івана Франка.— А. С.] і сокілський прапор“⁸. Програму вечора було надруковано разом із текстами співаних пісень. На першій її сторінці вміщено світліну Івана Франка. До речі, її було виконано з ініціативи Івана Боберського 1 грудня 1913 р.

У неділю 7 грудня 1913 р. І. Франко був на зборах українців у справі львівської організації, які відбулися у домівці „Бесіди“ (вул. Костюшка, 3). Після їхнього закінчення Іван Боберський із дружиною Йосифиною чекали Івана Франка з його сином Петром Франком. Автомобілем вони приїхали до рухівні „Сокола-Батька“, де й розпочався „Вечер в честь Др. І. Франка“. Ювілянта зустрічали члени товариств „Сокіл-Батько“, „Сокіл II“, „Сокіл III“ в сокільських одностроях. „Начальник [Іван] Криницький кликнув „Позір!“ „В право гляди“,— зазначалося у сокільському часописі „Вісти з Запорожжя“,— Ювілянт перейшов попри чету і відповів на привіт похилом голови. Чета пішла опісля за ювілятом в салю, витаючи его окликами „Славно!“

Програма заходу охоплювала руханкову частину, виступи із привітаннями, музичний супровід.

У руханковій частині вечора відбулися: трійкові вежі (12 хлопчиків) — керівник, член учительського відділу товариства „Сокіл-Батько“ Олександр Довбенко; вправи на дручнику (перекладні) — (вісім хлопців) — керівник, член учительського відділу товариства „Сокіл-Батько“ Ігор Федів; вправи на поручні (вісім дівчат); вправи булавами (п'ять дівчат) — керівник Оксана Федівна (у заміжжі Суховерська) (незважаючи на те, що двічі випала їй булава з рук, бо „взяла собі до виступу не тоті булави, котрими вправляла,

але „ладніші“, вправи з булавами вийшли дуже гарно); вправи на коні (вісім хлопців) — керівник Степан Цимбала (серед інших виступали Роман Волощук, Омелян Гузар, Павло Зимака, Анатоль Лукашевич, Степан Цимбала та син Івана Франка — Петро); п'ять веж на швейцарських кріслах (десять членів) — керівник, член учительського відділу товариства „Сокіл-Батько“ Омелян Гузар⁹.

Містоголова (заступник голови) товариства „Сокіл-Батько“ Лонгин Цегельський записався на 40 хвилин на святкування через те, що засідання комісії, яка „дебатувала над виборчим правом і складом виділу“, в сеймі затягнулося. З огляду на це, в програму вечора було внесено деякі корективи. У своїй промові Л. Цегельський відзначив заслуги Івана Франка „около виховання народного характеру“ і на знак особливої пошани від сокільських і січових осередків „Сокола-Батька“ ювілярові було вручено виконаний в сріблі металевий

лавровий вінок із написом: „В[исоко]Поважаному Д[окто]рови І. Франкови „Сокіл Батько“ 1874—1913.7/ХІІ“¹⁰. Вінок прийняла до рук донька ювіляра Ганна. У рухівні на той час був присутній також син Івана Франка — Петро. До речі, вінок, вручений Іванові Франку від українського сокільства до 1947 р., за словами Степана Гайдучка, перебував на експозиції, а нині зберігається у фондах Львівського національного літературно-меморіального музею Івана Франка¹¹.

Музичний супровід вечора забезпечив хор „Бандуриста“ у складі 22 осіб. Хор відспівав: „Не

схиляйте вниз прапора“ (слова Богдана Лепкого, музика Василя Безкоровайного), „Непереглядкою юркою“, „Пісня геніїв ночі“ (слова Івана Франка, музика Дениса Січинського і Ярослава Вінцовського (Ярославенка)) та баркаролю Желенського „На водах“. Тенор Е. Банах відспівав два соло: „Розвійте ся з вітром“ і „Як почувеш в ночі“ (слова Івана Франка, музика Миколи Лисенка і Дениса Січинського). Іван Левицький зіграв на скрипці свій твір: „Українську шумку“. Музичні пункти програми відбулися бездоганно.

На урочистостях світлицеві (фотограф) фіксував цікаві моменти. Три світлини зі святкувань сьогодні зберігаються у приватному архіві Степана Гайдучка у Львові.

Присутніх на святкуваннях було так багато, що чимало охочих не змогли купити квитки, а части-

Урочистість з нагоди відзначення 40-річчя творчої праці Івана Франка в рухівні „Сокола-Батька“. Зліва направо: Степан Цимбала, Омелян Гузар (виконує вправу на коні), Анатоль Лукашевич, Роман Волощук, Петро Франко, ..., Павло Зимака. Львів, 7 грудня 1913 р.

Панталюк І., Доманик Й., Федак І. Звіт „Сокола-Батька“ // Вісти з Запорожжя. Руханка, Змаг, Пожарництво, Мандрівництво, Пласт, Стрілецьтво.— Львів, 1914.— 14 марта.— Ч. 91.— С. 3.

⁷ ЦДІА України у Львові, ф. 312, оп. 1, спр. 41, арк. 197—197 зв.

⁸ Св'ято І. Франка в „Соколі-Батьку“ // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожежарних товариств.— Львів, 1913.— 30 груд.— Ч. 86—88.— С. 2—3.

⁹ ЦДІА України у Львові, ф. 312, оп. 1, спр. 41, арк. 198 зв.; Св'ято І. Франка в „Соколі-Батьку“ // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожежарних товариств.— Львів, 1913.— 30 груд.— Ч. 86—88.— С. 2—3.

¹⁰ Гайдучок С. Спомини // Приватний архів Степана Гайдучка (м. Львів).

¹¹ Там само.

на з тих, що придбали, не могли дістатися через тісняву на свої місця.

Вечір закінчився по 20-й годині. Іван Франко, маючи дружні взаємини з головою „Сокола-Батька“ Іваном Боберським, після святкового вечора запросив його з дружиною Йосифиною на гостину у своє помешкання на вул. Понінського, 4 (тепер — вул. Івана Франка).

З огляду на те, що дуже багато людей не змогли потрапити на святкування „ршив ся „С[окіл]-Б[атько]“ — писали „Вісти з Запорожа“, — поворотити сей вечер еще в неділю 14. XII. Поручню направлено, провідниця [Оксана Федів.— А. С.] роздобула булави, якими вправляла на пробах, лучки при кони витерто на сухо“¹². Вечір відбувся згідно з програмою (єдиною хибкою було запізнення хору „Бандуриста“ на 30 хвилин). Хор „Бандуриста“ розпочав святкування піснею „Не схиляйте вниз прапора“. Окрім музичної частини та руханкових вправ, І. Боберський виголосив промову, в якій кількома словами „начеркнув, як то борба о права чоловіка перейшла з Англії і Франції в Німеччину а відти дальше на всхід. Кличі західної Європи против гнету і неволі знайшли у нас вислів в творах [Івана] Франка. Він не хоче лише зітхати над нашою долею, але хоче її поправити, вибороти, здобути“¹³.

Вечір закінчився піснею Івана Франка „Не пора“, яку співали всі присутні. До речі, цю пісню у сокільському часописі „Вісти з Запорожа“ було передруковано 30 травня 1914 р.¹⁴

Після „Свята І. Франка в „Соколі-Батьку“ за участі І. Боберського було підготовлено чергове число сокільського часопису „Вісти з Запорожа“ (ч. 86—88 вийшло друком 30 грудня 1913 р.). Розпочинався часопис публікацією І. Боберського „Іван Франко“ під криптонімом „Бб“¹⁵. Наступною була інформаційна стаття під назвою „Свято І. Франка в „Соколі-Батьку“ (без підпису, аналіз стилю дає можливість зробити припущення, що ця стаття належить І. Боберському). У часописі були вміщені також публікації синів Івана Франка: одна Тараса („Руханка у Греків“¹⁶) та три Петра („Каблуківка (Крокет)“¹⁷, „Підбиванка“¹⁸, „Гра в свинки“ (записав П. Фран-

ко 5 січня 1911 р. у с. Нагуєвичях)¹⁹). На першій сторінці часопису опубліковано портрет І. Франка (світлину зроблено за наполяганням І. Боберського 1 грудня 1913 р.). Цю світлину не раз публікували у сокільській пресі, а також на програмах свят, приурочених Іванові Франку в міжвоєнний період. Зокрема, її можна побачити на листівці „Сокола-Батька“, виданій у червні 1926 р. з нагоди „Свята Франка українських „Соколів“ у пам'ять десятиліття смерти незабутнього генія Івана Франка“²⁰.

Про відзначення українським сокільством 40-річного ювілею творчої праці Каменяра писали й інші часописи Галичини. Так, у львівському журналі „Ілюстрована Україна“ вміщено замітку такого змісту: „Руханково-музичний вечір в честь І. Франка уладив „Сокіл-Батько“ дня 7. грудня в своїй сали, яку виповнила точно публіка між якою находив ся також Ювілят. В програму входили сокільські вправи хлопців, дівчат, та членів-Соколів, які вийшли усі зручно і звинно виконані, так, що подобали ся Ювілятові, як мож було судити з виразу його лица, та пильного обсервованя вправ. В музичній части брав участь хор тов[ариства] „Бандурист“, скрипак І. Левицький, який відіграв свою композицію: „Українська думка“, та сольоспів д. Е. Банаха. Крім сего посол др. Л. Цегельський виголосив промову про значіне Івана Франка, після котрої вручено Ювілятові срібний вінець від „Сокола-Батька“²¹.

Таким чином, українське сокільство зуміло належно пошанувати Великого Сина України — Івана Франка. Попри певні труднощі та хиби в організації і проведенні святкування, досягнуто чимало: зроблено світлину та виготовлено портрет Івана Франка, видруковано програму заходів, підготовлено спеціальний випуск сокільського часопису „Вісти з Запорожа“ тощо. На особливу увагу заслуговує публікація голови українського гімнастичного товариства „Сокіл-Батько“ І. Боберського, присвячена Каменяреві, яку надруковано у часописі „Вісти з Запорожа“. Вона свідчить про велику повагу до Івана Франка та розуміння Іваном Боберським важливості відзначення українцями цього ювілею.

Андрій СОВА

Срібний вінок, вручений Іванові Франкові від українського сокільства під час відзначення 40-річчя творчої праці письменника в рухівні „Сокола-Батька“. Львів, 7 грудня 1913 р.

¹² Свято І. Франка в „Соколі-Батьку“ // Вісти з Запорожа. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств.— Львів, 1913.— 30 груд.— Ч. 86—88.— С. 2—3; Боберський І., Панейко О., Левицький М., Панталюк І., Доманик Й., Федак І. Звіт „Сокола-Батька“ // Вісти з Запорожа. Руханка, Змаг, Пожарництво, Мандрівництво, Пласт, Стрілецьтво.— Львів, 1914.— 14 марта.— Ч. 91.— С. 3.

¹³ Свято І. Франка в „Соколі-Батьку“...— С. 2—3.

¹⁴ Франко І. Не пора!.. // Вісти з Запорожа. Руханка, Змаг, Пожарництво, Мандрівництво, Пласт, Стрілецьтво.— Львів, 1914.— 30 мая.— Ч. 93.— С. 8.

¹⁵ Бб [Боберський Іван]. Іван Франко // Вісти з Запорожа. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств.— Львів, 1913.— 30 груд.— Ч. 86—88.— С. 1—2. На той час Іван Боберський використовував криптоніми: „Оеи“, „Оси“, „Бб“; частину публікацій не підписував.

¹⁶ Франко Т. Руханка у Греків // Там само.— С. 3—4.

¹⁷ Франко П. Каблуківка (Крокет) // Там само.— С. 4—7.

¹⁸ Франко П. Підбиванка // Там само.— С. 9—11.

¹⁹ П. Ф. [Франко П.]. Гра в свинки // Вісти з Запорожа. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств.— Львів, 1913.— 30 груд.— Ч. 86—88.— С. 11.

²⁰ Свято Франка українських „Соколів“ у пам'ять десятиліття смерти незабутнього генія Івана Франка. Листівка // Приватний архів Степана Гайдучка (м. Львів).

²¹ Жалоба О. Руханково-музичний вечір в честь І. Франка // Ілюстрована Україна.— Львів, 1913.— 15 груд.— Ч. 24.— С. 12.

ПУБЛІКАЦІЯ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО „ІВАН ФРАНКО“

Кожний нарід, що думав над собою, старає ся бути здоровим, чесним, розумним і багатим. До тої ціли стремлять всі єго члени, всі єго стани.

Кожний нарід має рільників, ремісників, промисловців і купців. Він запроваджує у себе і інші стани: учителів, будівничих, урядників, вояків, лікарів, судиів, адвокатів.

Се каже ся, що нарід організує ся. Але тота ціла організація не йде добре, як нема розумних і характерних людей, що уміли би дати щирну раду, як поступати, що думати про себе і про других, як розділити межі всіх права і обовязки, якої роботи жадати від одних а якої від других.

Організація поступає незле, коли в державі або в краю є один нарід, який сам рішає про свою долю і самостійно визначає і розділяє обовязки і права.

Але де в краю є більше народів а міцнійший хоче слабшого здавити, там ціла організація сходить на злу дорогу. Все є тоді зле: Виховане молодого покоління, розділ роботи, розділ обовязків, розділ прав і почестий.

Іван Франко є тим для нас великий, що доля дала єму талан видіти ясно хиби і злидні нашого життя і дала талан описати словом наші хиби і злидні в оповіданях і піснях. Він є тим для нас великий, що мав все непохитну відвагу сказати се, що він видів, проголосити свою ширну гадку про нас Українців, про Ляхів, про Москалів, про Німців, про Жидів, про урядників, учителів,

хлопів, попів, панів, робітників, ремісників, зарібників, богачів. Він уміє видіти, уміє говорити і все говорить, не мовчав. Всім сказав се, що на них бачив, непохитно, рішучо, ясно.

На нашій цілій Україні є всі справи помотані, права і обовязки є від давних віків несправедливо розділені. Неволя виховала по однім боці рабів, трусів, зрадників, лизунів, лицемірів, по другим боці гординь, чваньків, вельмож, дуків, самовільників.

В тій задусі рабства, самоволі і лицемірства прогомоніли слова І. Франка. Они сердили ся на задуху а жадали свіжого воздуха. Они вказували на гнет, безправство, безхарактерність, ліниство.

Слова правди, уразили всіх. Уразили вельмож і рабів, володарів і підданих, світські уха і духовні. Державні власти думали що валить ся держава. Ужили на І. Франка параграфів, кайдан і жандармів. Духовні власти метали громи з проповідниць. Члени народу бояли ся єго і утікали перед ним.

Так минали роки. А сего року минає 40 літ праці І. Франка, бо в р. 1874 появил ся в друці першій єго стишок. Нині всі успокоїли ся. Перше єго не розуміли. Тепер розуміють і видять, що слова І. Франка гомоніли не лише, щоб бурити, але щоб будувати, не щоб ображати, але щоб поучити і виховати.

Яко правдомовець, яко борець за права одиниці, за честь чоловіка, за права народу, яко оборонець угнетених, понижених, покривджених, здобув собі І. Франко не смертельну славу.

Яко чоловік, що мистецьким словом взиває нас Українців до праці, відриває від ліниства, перестерігає перед рабством і зрадою, що приказує нам всюди лучити ся і працювати, не ридати, не нарікати, не чекати на чужу ласку, став він нашим найщирійшим і найдейнішим учителем, організатором і провідником.

Джерело: Бб [Боберський Іван]. Іван Франко // Вісти з Запорожа. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств.— Львів, 1913.— 30 груд.— Ч. 86—88.— С. 1—2.

4. 86—88. Львів 30. грудня 1913 Рік IV

Вісти з Запорожа

ЧАСОПИСЬ РУХАНКОВИХ, ЗМАГОВИХ, МАНДРІВНИХ І ПОЖАРНИХ ТОВАРИСТВ.

ІВАН ФРАНКО.

Кожний нарід, що думав над собою, старає ся бути здоровим, чесним, розумним і багатим. До тої ціли стремлять всі єго члени, всі єго стани.

Кожний нарід має рільників, ремісників, промисловців і купців. Він запроваджує у себе і інші стани: учителів, будівничих, урядників, вояків, лікарів, судиів, адвокатів.

Се каже ся, що нарід організує ся. Але тота ціла організація не йде добре, як нема розумних і характерних людей, що уміли би дати щирну раду, як поступати, що думати про себе і про других, як розділити межі всіх права і обовязки, якої роботи жадати від одних а якої від других.

Організація поступає незле, коли в державі або в краю є один нарід, який сам рішає про свою долю і самостійно визначає і розділяє обовязки і права.

Але де в краю є більше народів а міцнійший хоче слабшого здавити, там ціла організація сходить на злу дорогу. Все є тоді зле: Виховане молодого покоління, розділ роботи, розділ обовязків, розділ прав і почестий.

Іван Франко є тим для нас великий, що доля дала єму талан видіти ясно хиби і злидні нашого життя і дала талан описати словом наші хиби і злидні в оповіданях і піснях. Він є тим для нас великий, що мав все непохитну відвагу сказати се, що він видів, проголосити свою ширну гадку про нас Українців, про Ляхів, про Москалів, про Німців, про Жидів, про урядників, учителів, лікарів, судиів, адвокатів, хлопів, попів, панів, робітників, ремісників, зарібників, бо-

гачів. Він уміє видіти, уміє говорити і все говорить, не мовчав. Всім сказав се, що на них бачив, непохитно, рішучо, ясно.

На нашій цілій Україні є всі справи помотані, права і обовязки є від давних віків несправедливо розділені. Неволя виховала по однім боці рабів, трусів, зрадників, лизунів, лицемірів, по другим боці гординь, чваньків, вельмож, дуків, самовільників.

В тій задусі рабства, самоволі і лицемірства прогомоніли слова І. Франка. Они сердили ся на задуху а жадали свіжого воздуха. Они вказували на гнет, безправство, безхарактерність, ліниство.

Слова правди, уразили всіх. Уразили вельмож і рабів, володарів і підданих, світські уха і духовні. Державні власти думали що валить ся держава. Ужили на І. Франка параграфів, кайдан і жандармів. Духовні власти метали громи з проповідниць. Члени народу бояли ся єго і утікали перед ним.

Так минали роки. А сего року минає 40 літ праці І. Франка, бо в р. 1874 появил ся в друці першій єго стишок. Нині всі успокоїли ся. Перше єго не розуміли. Тепер розуміють і видять, що слова І. Франка гомоніли не лише, щоб бурити, але щоб будувати, не щоб ображати, але щоб поучити і виховати.

Яко правдомовець, яко борець за права одиниці, за честь чоловіка, за права народу, яко оборонець угнетених, понижених, покривджених, здобув собі І. Франко не смертельну славу.

Яко чоловік, що мистецьким словом взиває нас Українців до праці, відриває від ліниства, перестерігає перед рабством і зрадою, що приказує нам всюди лучити ся і працювати, не ридати, не нарікати, не чекати на чужу ласку, став він нашим найщирійшим і найдейнішим учителем, організатором і провідником.

Іван Франко.

